

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ - СКОПЈЕ

UDK 34

ISSN 0583-5062

ГОДИШНИК

НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

ANNUAIRE

DE LA FACULTÉ DE DROIT
„IUSTIANUS PRIMUS“ DE SKOPJE

*ВО ЧЕСТ НА
ГАЛЕ ГАЛЕВ*

ТОМ
59

Скопје 2021

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ - СКОПЈЕ

ГОДИШНИК

НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

ANNUAIRE

DE LA FACULTÈ DE DROIT
„IUSTINIANUS PRIMUS“ DE SKOPJE

ВО ЧЕСТ НА
ПРОФ. Д-Р ГАЛЕ ГАЛЕВ

СКОПЈЕ, 2021

**УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ - СКОПЈЕ**

**ГОДИШНИК
НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ**

ГОДИШНИК	ТОМ 59	СКОПЈЕ SKOPJE	2019
-----------------	---------------	--------------------------	-------------

**ANNUAIRE
DE LA FACULTÈ DE DROIT
„JUSTINIANUS PRIMUS“ DE SKOPJE**

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР

Уредник на Годишникот
проф. д-р Јадранка Дабовиќ Анастасовска

Уредувачки одбор на Годишникот во чест на проф. д-р Гале Галев, редовен професор
на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје:

проф. д-р Арсен Јаневски (Република Северна Македонија)
проф. д-р Родна Живковска (Република Северна Македонија)
проф. д-р Слободан Перовиќ (Република Србија)
проф. д-р Марко Баретиќ (Република Хрватска)
проф. д-р Зоран Рашовиќ (Црна Гора)
проф. д-р Бранко Мораит (Босна и Херцеговина)
проф. д-р Владо Петров (Република Бугарија)

Секретар на Годишникот
проф. д-р Неда Здравева

Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје
ул. Гоце Делчев 96 1000 Скопје, Република Северна Македонија

Лектура: Лилјана Јовановска

Печати: Стоби Трејд, ДООЕЛ
тираж: 100 примероци

**УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ - СКОПЈЕ**

ГОДИШНИК

**НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ**

ANNUAIRE

**DE LA FACULTÈ DE DROIT
„IUSTINIANUS PRIMUS“ DE SKOPJE**

**ВО ЧЕСТ НА
ПРОФ. Д-Р ГАЛЕ ГАЛЕВ**

СКОПЈЕ, 2021

СОДРЖИНА
НА ГОДИШНИКОТ НА ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ
ВО ЧЕСТ НА ПРОФ. Д-Р ГАЛЕ ГАЛЕВ

ВО ЧЕСТ НА ПРОФ. Д-Р ГАЛЕ ГАЛЕВ.....V

ПРИВАТНО ПРАВО

Slobodan Perović PREDNACRT GRAĐANSKOG ZAKONIKAREPUBLIKE SRBIJE.....	1
Yevgeny Alekseyevich Sukhanov CONTRACT AND CORPORATE LAW CORRELATION.....	19
Миодраг В. Орлић СУБЈЕКТИВНА ДЕЛИКТНА ОДГОВОРНОСТ (У ПРЕДНАЦРТУ СРПСКОГ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА).....	29
Zoran P. Rašović PROGLAŠENJE OPŠTEG IMOVINSKOG ZAKONIKA ZA KNJAŽEVINU CRNU GORU - NA CETINJU, 26. APRILA 1888. GODINE.....	49
Мирко Васиљевић ПРИВРЕДА И ПРАВНИ РЕЖИМ НЕКИХ ПРАВА МАЊИНСКИХ АКЦИОНАРА – ЈЕДИНСТВО ИНТЕРЕСА ИЛИ ЈЕДИНСТВО СУПРОТНОСТИ.....	65
Radovan D. Vukadinović RETHINKING ON THE CONCEPT AND CONSEQUENCES OF NONPERFORMANCE OF CONTRACTUAL OBLIGATIONS AND BREACH OF CONTRACT.....	81
Branko Morait ABOUT THE SUBJECT AND METHOD OF THE DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA CIVIL CODE.....	101
Владимир Петров РЕФОРМАТА ВО БУГАРСКИОТ ПРАВЕН СИСТЕМ.....	113
Christa Jessel-Holst MACEDONIAN CIVIL LAW BEFORE THE GERMAN COURTS.....	125

Драган Николић МОДИФИКАЦИЈЕ ВИЗАНТИЈСКОГ ПРАВА У СЛОВЕНСКОМ ПРАВНОМ ЗБОРНИКУ ЗАКОН СУДЊИ ЛЈУДЕМ.....	133
Гордана Станковиќ ПРОЦЕСНИТЕ НОРМИ ВО ПРЕДНАЦРТОТ НА ГРАЃАНСКИОТ ЗАКОНИК НА РЕПУБЛИКА СРБИЈА.....	151
Mihajlo Dika PRIZNANJE ČINJENICA U HRVATSKOM (I MAKEDONSKOM) PARNIČNOM U POSTUPKU.....	167
Tatjana Josipović PRAVNI I GOSPODARSKI ASPEKTI PRAVA GRAĐENJA U HRVATSKOM PRAVNOM PORETKU.....	205
Snežana Miladinović USLUŽNA PRAVILA.....	231
Marko Baretić PROTUPRAVNOST KAO PRETPOSTAVKA ODŠTETNOPRAVNE DGOVORNOSTI U HRVATSKOM PRAVU.....	249
Thomas Meyer IN OR OUT? REFLECTIONS OF THE GERMAN DISCUSSION ON THE SEPARATION OF THE CONSUMER LAW FROM THE CIVIL CODE IN A SPECIAL LAW.....	283
Nada Dollani A SHORT HISTORICAL BACKGROUND ON THE CREATION OF THE ALBANIAN CIVIL CODE CONCEPT AND CONTENT.....	291
Светомир Шкарик. НАПОЛЕОН БОНАПАРТА И ГРАЃАНСКИОТ ЗАКОНИК.....	307
Софија Тодорова БРЕНДОТ КАКО МОЌНА АЛАТКА.....	323
Арсен Јаневски ОБВРСКИ СО ПОВЕЌЕ ДОЛЖНИЦИ И ИЗВРШУВАЊЕ.....	341

Поликсена Гавроска, Илија Руменов СТРУКТУРАЛНАТА ПОСТАВЕНОСТ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ВО РАМКИТЕ НА ХАШКАТА КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА МЕЃУНАРОДНО ПРИВАТНО ПРАВО: ПАРТНЕРИ ИЛИ СОПЕРНИЦИ?.....	357
Тодор Каламатиев, Александар Ристовски БИНАРНИОТ МОДЕЛ НА РАБОТНИТЕ ОДНОСИ И КРИТЕРИУМИТЕ ЗА РАЗГРАНИЧУВАЊЕ НА ДОГОВОРИТЕ ЗА ВРАБОТУВАЊЕ И ДОГОВОРИТЕ ЗА ДЕЛО.....	377
Борче Давитковски, Ана Павловска-Данева ТЕОРИИ ЗА РАЗГРАНИЧУВАЊЕ НА УПРАВНО ПРАВНИТЕ ДОГОВОРИ.....	399
Родна Живковска, Тина Пржеска ОБЈЕКТОТ КАКО ЕЛЕМЕНТ НА ГРАЃАНОСПРАВНИТЕ ОДНОСИ.....	417
Јадранка Дабовиќ-Анастасовска НЕКОИ ОТВОРЕНИ ПРАШАЊА ЗА ОГРАНИЧУВАЊЕТО НА СЛОБОДАТА НА ДОГОВАРАЊЕТО ВО СОВРЕМЕНОТО ЕВРОПСКО ДОГОВОРНО ПРАВО.....	435
Владо Бучковски, Есин Кранли Бајрам TESTAMENTI FACTIO ACTIVA ET PASSIVA ВО РИМСКОТО ПРАВО.....	493
Горан Коевски ПРОТИВПРЕЗЕМАЧКИ МЕРКИ ВО ПОСТАПКА ЗА НЕПРИЈАТЕЛСКО ПРЕЗЕМАЊЕ НА АКЦИОНЕРСКО ДРУШТВО.....	507
Биљана Петревска, Ванчо Узунов ПОТРЕБНИ РЕФОРМИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СОЛВЕНТНОСТ 2 ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	541
Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов ВРШЕЊЕ НА РОДИТЕЛСКОТО ПРАВО ПО РАЗВОД НА БРАК ВО МАКЕДОНСКОТО СЕМЕЈНО ПРАВО.....	555
Тони Дескоски, Вангел Доковски АВТОНОМИЈАТА НА ВОЛЈАТА НА СТРАНКИТЕ ВО МЕЃУНАРОДНОТО ПРИВАТНО ПРОЦЕСНО ПРАВО.....	575

Emine Zendeli THE RIGHT TO MORTGAGE IN THE LIGHT OF EUROPEAN CIVIL CODES.....	591
Katerina Anchevska Netkovska, Aleksandra Grozdanova PATENTS IN BIOSIMILAR MEDICINAL PRODUCTS, THE NEW CHALLENGE IN IPR.....	607
Гоце Галев КОНТРОЛА НА СПОЈУВАЊЕТО НА ТРГОВСКИТЕ ДРУШТВА.....	619
Игор Камбовски ВИДОВИ ЗАСТАПУВАЊЕ ВО ГРАЃАНСКОТО ПРАВО.....	633
Ненад Гавриловиќ ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТА ОД ЖИВОТНИ.....	649
Неда Здравева КОНЦЕПТОТ НА ГРАЃАНСКОПРАВНАТА ОДГОВОРНОСТ НИЗ ПРИЗМА НА ОДГОВОРНОСТА ЗА ШТЕТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРАВЕН СИСТЕМ.....	681
Јован Зафировски БАНКАРСКИТЕ ДЕЈНОСТИ ВО НОВИОТ ГРАЃАНСКИ ЗАКОНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	701
Марија Амповска ВИДОВИ ДОГОВОР ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ЖИВОТ ВО ПРАВНАТА ТЕОРИЈА И ВО МАКЕДОНСКОТО ПРАВО.....	713
Елена Игновска ПРАВАТА НА ДЕЦАТА ЗАЧНАТИ СО ДОНИРАН ГЕНЕТСКИ МАТЕРИЈАЛ.....	729
Милка Ракочевиќ ДОЛЖНОСТ ЗА ЗБОРУВАЊЕ НА ВИСТИНАТА ВО ПАРНИЧНАТА ПОСТАПКА.....	749

ЈАВНО ПРАВО

Љупчо Арнаудовски, Александра Груевска-Дракулевски ДИСЦИПЛИНСКА И МАТЕРИЈАЛНА ОДГОВОРНОСТ НА ЗАТВОРЕНИЦИТЕ - МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО НАСПРОТИ СТАНДАРДИТЕ НА ООН И ЕВРОПСКАТА УНИЈА.....	765
Владо Поповски РАЗЛИЧНАТА СУДБИНА НА АЛБАНИЈА И МАКЕДОНИЈА НА ЛОНДОНСКАТА АМБАСАДОРСКА КОНФЕРЕНЦИЈА 1912-1913 ГОДИНА.....	789
Симеон Гелевски ПРАВНА РЕТОРИКА.....	801
Димитар Гелев КАЛАБРИСКИ ПРОХИРОН.....	817
Татјана Петрушевска, Марјан Попески АРИСТОТЕЛ НАУКАТА ЗА ДУШАТА И РЕТОРИКАТА.....	839
Рената Дескоска СЛОБОДАТА НА ЗДРУЖУВАЊЕ – ПРЕДИЗВИЦИ ВО МАКЕДОНИЈА, ГРЦИЈА И БУГАРИЈА.....	869
Мишо Докмановиќ АМЕРИКАНСКО – АЛБАНСКИТЕ ОДНОСИ ВО „БУНКЕРОТ НА СТУДЕНАТА ВОЈНА“.....	889
Ненад Марковиќ ПРЕДИЗВИКОТ НА ГЛОБАЛНОТО ЦИВИЛНО ОПШТЕСТВО: ЦИВИЛНОТО ОПШТЕСТВО ПОД УДАРОТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА.....	907
Владимир Божиновски УНИФИКАЦИЈА НА ЕВРОПА ПРЕКУ КРСТОНОСНИТЕ ВОЈНИ -ВОЈНАТА КАКО СРЕДСТВО ЗА ИНТЕГРАЦИЈА ВО СРЕДНИОТ ВЕК.....	939
Ирена Рајчиновска-Пандева НАЦИОНАЛЕН ИДЕНТИТЕТ – ЕВРОПСКИ ИДЕНТИТЕТ (КОНФЛИКТ ИЛИ ВЗАЕМНО ПРИЗНАВАЊЕ).....	949

<p> Јорданка Галева МУЛТИКУЛТУРАЛИЗМОТ И ВЛИЈАНИЕТО ВРЗ РАЗВОЈОТ (СО ОСВРТ НА МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО)..... </p>	967
<p> Елена Михајлова ГЕНЕЗА НА МОДЕРНИОТ ИДЕНТИТЕТ..... </p>	989
<p> Елена Давитковска, Ивана Шумановска-Спасовска ОБУКИТЕ НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА – ПОТРЕБА ИЛИ НЕОПХОТНОСТ..... </p>	1001
<p> Даниела Блажевска ТИМСКАТА РАБОТА ВО МЕДИУМИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (2011)..... </p>	1021
<p> Христина Рунчева-Тасев РЕПУБЛИКАНИЗАМ- ПОЈАВА, РАЗВОЈ И ФОРМИ..... </p>	1033
<p> Јелена Трајковска-Христовска СИСТЕМОТ НА КОНТРОЛА НА УСТАВНОСТА ВО ПЕТТАТА ФРАНЦУСКА РЕПУБЛИКА..... </p>	1049
<p> Љупчо Стојковски ПРИНЦИПОТ НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ ВО МЕЃУНАРОДНОТО ХУМАНИТАРНО ПРАВО И ОПЕРАЦИЈАТА „ЗАШТИТЕНА ГРАНИЦА“..... </p>	1067
<p> Наталија Кукошка “РЕСТОРАТИВЕН КОНЦЕПТ НА ТРАНЗИЦИОНАТА ПРАВДА”..... </p>	1083

СОРАБОТНИЦИ И СТУДЕНТИ

<p> Ристо Илиоски ПРАВНИ СРЕДСТВА ВО СЛУЧАЈ НА ПОВРЕДА НА НЕОПХОТНОТ ДЕЛ..... </p>	1099
<p> Роберт Стефановски ПРАВОТО НА ДОЛЖНИКОТ НА ПОПРАВАЊЕ ВО ДОМАШНОТО, МЕЃУНАРОДНОТО И СПОРЕДБЕНОТО ДОГОВОРНО ПРАВО..... </p>	1115

проф. д-р Поликсена Гавроска¹
доц. д-р Илија Руменов²

СТРУКТУРАЛНАТА ПОСТАВЕНОСТ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ВО РАМКИТЕ НА ХАШКАТА КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА МЕЃУНАРОДНО ПРИВАТНО ПРАВО: ПАРТНЕРИ ИЛИ СОПЕРНИЦИ?

УДК: 341.171(4-672ЕУ):341.9
341.217:341.9

1.02 Прегледна научна статија

I. Вовед

Ретко која меѓународна организација има толку влијание во фузионирањето и развојот на една правна наука како што тоа го прави Хашката конференција за меѓународно приватно право. Денеска сме сведоци на едни нови предизвици пред кои се наоѓа меѓународното приватно право, а кои се предизвикани од зголемените надлежности што Европската Унија ги има во овој сегмент. Неизбежно е прашањето, каква е иднината на Хашката конференција за МПП наспроти оваа позиција на ЕУ во сегментот на МПП, можат ли двете заедно да коегзистираат и соработуваат или пак, меѓусебната интерференција во надлежностите го загрозува постоењето на Хашката конференција за МПП?

Хашката конференција за меѓународно приватно право е поединечната најзначајна меѓународна организација што се занимава со донесување на правила од областа на меѓународното приватно право со кои се олеснува секојдневниот живот на милиони луѓе, распространети на сите континенти. Посебна специфичност на оваа меѓународна организација во изминатите 120 години претставува тоа што со својата универзалност успеа да надмине две светски војни, да надмине многу политички, религиозни, општествени разлики и да ја разбуди свеста на многу држави дека регулирањето на судирот на јурисдикциите, судирот на законите, прекуграничната соработка претставуваат основ за создавање на еден „помал“ и посигурен свет. Во овие 120 години од нејзиното постоење, многу работи во меѓународното приватно право се промениле, многу точки на врзување добивале и губеле на значење, определени колизиони норми

1 Редовен професор, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

2 Доцент, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

се издвоиле и станале посебни, сè повеќе добивала на значење прекуграничната соработка во судските спорови, се олеснила егзекватурата на странските судски одлуки. Во поголем број од овие промени, свое влијание директно или индиректно има Хашката конференција за МПП. Голем број држави, прифаќајќи ги идеите на Хашката конференција за МПП, инкорпорирајќи ги во своите национални закони за МПП јурисдикционите критериуми, точките на врзување и одредбите кои се предвидуваат во конвенциите, се под директно влијание на оваа меѓународна организација.

Во последните години пак, сме сведоци на една нова насока што ја добива МПП, а тоа е комунитаризацијата на правилата со кои се регулираат проблематиките од областа на МПП помеѓу државите членки на ЕУ. Тоа неминовно го наметнува прашањето за односот помеѓу Хашката конференција за МПП и Европската Унија, меѓутоа не толку од аспект на правилата со кои се уредува МПП, туку од аспект на структуралната поставеност на ЕУ во рамките на Хашката конференција.³ Ова прашање е доста значајно ако се земе предвид тоа што Република Македонија има статус на држава кандидат за членство во ЕУ од 2005 година, а е членка на Хашката конференција за МПП од 1993 година.

II. Меѓународното приватно право на ЕУ

Основните слободи на Европската Унија, неминовно со себе ја носат потребата од уредувањето на граѓанско правните и граѓанско процесно правните односи каде што се јавува прекуграничен елемент. Ваквата димензија на ЕУ ја создало потребата од пренесување на надлежностите во сегментот на меѓународното приватно право од државите членки на самата Унија. Историски, прерогативите на Европската Унија во сегментот на меѓународното приватно право може да се поделат на три етапи.

Првата етапа се однесува на периодот на Римските договори до Договорот од Мастрихт. Оваа етапа на Меѓународното приватно право во рамките на Европската (економска) заедница ја карактеризирало меѓувладина соработка на државите членки на Европската заедница како и со трети држави. Соработката помеѓу државите членки се темелела врз основа на членот 220 (подоцна член 293) од Договорот за основање на Европската заедница од 1957 година.⁴

3 Повеќе за поставеноста на ЕУ во рамките на меѓународните организации, види доц. д-р Јулија Браскоска-Безеркоска, ЕУ како членка во меѓународни организации – предизвици и можности, Европско право, Број 2/2013

4 „Државите членки, доколку е потребно, меѓусебно ќе пристапат кон преговори со цел да обезбедат корист за своите државјани:

- заштита на лицата и уживање и заштита на правата согласно истите услови предвидени од секоја држава за сопствените државјани,
- укинување на двојното оданочување во рамките на заедницата,

Втората етапа се однесува на периодот по донесувањето на Договорот од Мастрихт.⁵ Со овој договор, од 1 ноември 1993 година Меѓународното приватно право било систематизирано во новоформираниот трет столб (Соработка во сферата на правдата и внатрешни работи). Меѓутоа и покрај овие измени, тоа останало предмет на меѓувладино договарање помеѓу државите членки.⁶ Во овој договор отсутствувала основата за донесување на легислативни (законски) акти на Унијата, односно т.н. секундарни извори на правото на ЕУ. Во дадениов контекст исто така постоело и отсуство на надлежностите на Унијата во однос на меѓународното приватно право спрема трети држави.⁷

Третата етапа на развојот на меѓународното приватно право на ЕУ започнува со донесувањето на Договорот од Амстердам⁸. Оваа етапа означува преземање на надлежностите од доменот на меѓународното приватно право од страна на Европската заедница (прв столб).⁹

- взаемното признавање на трговските друштва или фирмите согласно значењето на вториот став на членот 48, задржувањето на правниот субјективитет во случај на пренос на нивното седиште од една држава во друга, и можноста за спојување помеѓу трговските друштва или фирми согласно правото на различни држави,

- поедноставување на формалностите кои се однесуваат на реципрочното признавање и извршување на судските одлуки или трибунали и за арбитражни одлуки.“

Консолидирана верзија на текстот на Договорот за основање на Европската заедница, Official Journal of the European Union, C 321, 29.12.2006

5 OJ C 191 of 29.7.1992

6 Види ги членовите К.1 (6) и К.3(2)е)

7 Глава VI – Одредби за соработка во делот на правдата и внатрешни работи

Член К

Соработката во областа на правдата и внатрешните работи ќе биде уредена со следните одредби.

Член К.1

Со цел да се остварат целите на Унијата, посебно слободата на движење на лица, и не земајќи ги предвид овластувањата на Европската заедница, државите членки ќе ги сметаат следните области како работи од заеднички интерес:

1. Политиката за азил

.

.

.

6. Судската соработка во областа на граѓанската материја

8 OJ C340, 10.11.1997, стр. 1 кој стапил на сила на 1.5.1999 година

9 Член 65

Мерките во делот на судската соработка во граѓанската материја со странски елемент, ќе се преземаат во согласност со членот 67 и доколку е тоа потребно за правилно функционирање на внатрешниот пазар, во себе ќе вклучуваат:

(а) подобрување и поедноставување на:

- системот на прекугранична достава на судски и вонсудски акти и писмена,

- соработка во изведување на докази,

- признавањето и извршувањето на одлуки во граѓански и трговски случаи, вклучително и вонсудски случаи;

(б) промовирањето на воедначеност на правилата во државите членки што се однесуваат на судирот на законите и на надлежноста;

Со Договорот за функционирањето на Европската Унија¹⁰ проблематиката на меѓународното приватно право се позиционира како дел од надлежностите на самата Унија.¹¹

Најзначајни правни акти што ЕУ ги има донесено во делот на

(в) отстранувањето на пречките за доброто функционирање на граѓанската постапка, и доколку е потребно со промовирање на воедначеност на правилата за граѓанската постапка во државите членки.

Види и член 67, 68 и 69

10 Консолидирана верзија на текстот на Договорот за функционирањето на Европската Унија OJС 83, 30.3.2010

11 Член 67

4. Унијата ќе го уредува пристапот до правда, посебно преку ринципот на взаемно признавање на удски и вонсудски одлуки во граѓанската материја.

Член 81

1. Унијата ќе ја развие судската соработка во граѓанската материја со странски елемент, основајќи ја на принципот на взаемно признавање на судски одлуки и на вонсудски одлуки. Ваквата соработка може во себе да содржи прифаќање на мерки за апроксимација на законите и прописите на државите членки.

2. За остварување на целите поставени во ставот 1, Европскиот парламент и Советот, постапувајќи согласно вообичаената легислативна постапка, ќе донесат мерки, особено кога тоа е потребно за правилно функционирање на внатрешниот пазар, насочени да обезбедат:

- а) взаемно признавање и извршување на судски и вонсудски одлуки помеѓу државите членки
- б) прекугранична достава на судски и вонсудски акти и писмена;
- в) воедначеност на правилата во државите членки што се однесуваат на судирот на законите и на надлежноста;
- г) соработка во изведувањето на докази;
- д) ефективен пристап до правда;
- ѓ) отстранувањето на пречките за доброто функционирање на граѓанската постапка, и доколку е потребно со промовирање на воедначеност на правилата за граѓанската постапка во државите членки;
- е) создавање на алтернативни начини на решавање на спорови;
- ж) поддршка на обуката на судии и судските соработници.

3. Не земајќи го предвид ставот 2, мерките кои се однесуваат на семејното право со странски елемент ќе се донесат од страна на Советот постапувајќи согласно вообичаената легислативна постапка. Советот ќе постапува едногласно откако ќе прибави мислење од Европскиот парламент. Советот, на предлог од Комисијата, може да донесе одлука со која се определуваат аспектите на семејното право со странски елемент, кои може да бидат предмет на акти донесени во вообичаена легислативна постапка. Советот ќе постапува едногласно откако ќе прибави мислење од Европскиот парламент.

Предлогот наведен во вториот став ќе биде доставен до националните Парламенти. Доколку националните Парламенти во период од шест месеци од денот на доставувањето на таквото известување се спротивстават, таква одлука нема да биде донесена. Во отсуство на противење, Советот може да ја донесе одлуката.

(Види повеќе Stone, P. EU Private International Law, second edition, 2012, стр. 4)

меѓународното приватно право претставуваат:

- 1. Регулативата на Европскиот парламент и на Советот бр. 1215/2012** за надлежноста и признавањето и извршувањето на судските одлуки во граѓанските и трговските работи (Брисел I – новела), од 12.12.2012 година;¹²
- 2. Регулативата на Советот бр. 1206/2001** за соработка меѓу судовите на државите членки при изведувањето докази во граѓанските и трговските работи од 28 мај 2001 година, од 27.6.2001 година;¹³
- 3. Регулативата на Европскиот парламент и на Советот бр. 805/2004** со која се создава Европски налог за извршување неспорни побарувања, од 21.4.2004 година;¹⁴
- 4. Регулативата на Европскиот парламент и на Советот бр. 1896/2006** со која се создава Европски платен налог, од 12.12.2006 година;¹⁵
- 5. Регулативата на Европскиот парламент и на Советот бр. 861/2007** со која се востановува постапка за спорови од мала вредност, од 11.7.2007 година;¹⁶
- 6. Регулативата на Европскиот парламент и на Советот бр. 1393/2007** за доставувањето во државите членки на судски и вонсудски акти во граѓанските и трговските работи (доставување на акти), од 13.11.2007 година (со неа се укинува Регулативата на Советот бр. 1348/2000 за доставувањето во државите членки на судски и вонсудски акти во граѓанските и трговските работи, од 29 мај 2000 година);¹⁷
- 7. Регулативата на Советот бр. 1346/2000** за стечајна постапка, од 29.5.2000 година¹⁸
- 8. Регулатива на Советот бр. 2201//2003** за надлежноста и

12 Regulation (EU) no 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters(recast) (Brussels I) , (OJ L 351, 20.12.2012, p. 1-32);

13 Council Regulation (EC) No. 1206/2001 of the European Parliament and f the Council of 28 May 2001 on co-operation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters (OJ L 174, 27.6.2001, p. 1-24)

14 Regulation (EC) No. 805/2004 of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 creating a European Enforcement Order for uncontested claims OJ L 143, 30.4.2004, p. 15-39)

15 Regulation (EC) No. 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure (OJ L 399, 30.12.2006 p. 1-32)

16 Regulation (EC) No. 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure (OJ L 199, 31.7.2007 p. 1–22)

17 Regulation (EC) No 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents), and repealing Council Regulation (EC) No 1348/2000 (OJ L 324, 10.12.2007 p. 79–120)

18 Council Regulation (EC) No. 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings (OJ L 160, 30.6.2000, p. 1-18)

- признавањето и извршувањето на одлуките во брачните работи и работите на родителската одговорност со која се става надвор од сила Регулативата на Советот бр. 1347/2000 во работите кои се однесуваат на издршката од 23 ноември 2003 година од 27.11.2003 година (Брисел II bis);¹⁹
- 9. Регулативата на Советот бр. 4/2009** за надлежноста и признавањето и извршувањето на одлуките и соработка во работите поврзани со обврските за издржување, од 18.12.2008 година;²⁰
- 10. Регулативата на Европскиот парламент и на Советот бр. 650/2012** од 4.7.2012 за надлежноста, меродавното право, признавањето и извршувањето на одлуките и прифаќањето и извршувањето на автентичните инструменти во прашањата на наследувањето и за создавање на Европски сертификат за наследување, од 4.7.2012 година;²¹
- 11. Регулативата на Европскиот парламент и на Советот бр. 593/2008** за меродавното право за договорните обврски, од 17.6.2008 година (Рим I);²²
- 12. Регулативата на Европскиот парламент и на Советот бр. 864/2007** за меродавното право за вондоговорните обврски, од 31.7.2007 година (Рим II);²³
- 13. Регулативата на Советот бр. 1259/2010** за имплементирање соработка на подрачјето на меродавното право за разводот и законската разделба, од 20.12.2010 година (Рим III);²⁴
- 14. Директива бр. 2008/52/ЕС** на Европскиот парламент и на Советот за одредени аспекти на медијацијата во граѓанските и трговските

19 Council Regulation (EC) No. 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) № 1347/2000 (“Brussels II-bis”) (OJ L 338, 23.12.2003, p. 1-28)

20 Council Regulation (EC) No. 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and co-operation in matters relating to maintenance obligations (OJ L 7, 10.1.2009, p. 1-79)

21 Regulation (EU) No. 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession (OJ L 201, 27.7.2012, p. 107-134)

22 Regulation (EC) No. 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (“Rome I”) (OJ L 177, 4.7.2008, p. 6-16)

23 Regulation (EC) No. 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (“Rome II”) OJ L 199, 31.7.2007, p. 40-49)

24 Council Regulation (EU) No. 1259/2010 of 20 December 2010 implementing enhanced co-operation in the area of the law applicable to divorce and legal separation (“Rome III”) (OJ L 343, 29.12.2010, p. 10-16)

работи, од 21.5.2008 година;²⁵

- 15. Директива на Советот 2002/8/ЕС** за подобрувањето на пристапот до судовите во прекуграничните спорови преку востановување на минимум заеднички правила за правна помош во таквите спорови, од 27.1.2003 година.²⁶

III. Хашката конференција за меѓународно приватно право

Хашката конференција за меѓународно приватно право претставува една од најзначајните меѓународни организации од областа на меѓународното приватно право. Оваа меѓународна организација се занимава исклучиво со проблеми што произлегуваат од областа на меѓународното приватно право преку донесување на мултилатерални меѓународни конвенции од делот на судирот на законите, судирот на јурисдикциите, егзекватурата, прекуграничната соработка во граѓански предмети.²⁷ Нејзина основна цел е да изврши прогресивна унификација на правилата на меѓународното приватно право.²⁸

Историски, своето постоење, оваа меѓународна организација го должи на холандскиот правник Тобијас Асер (Tobias Asser)²⁹. Неговата иницијатива била прифатена од страна на холандската влада и таа била реализирана со одржување на меѓународна конференција во 1893 година во Хаг, на која била основана Хашката конференција за меѓународно приватно право.³⁰ Денеска во оваа меѓународна организација членуваат 75 членки.³¹ Во својата Резолуција

25 Directive 2008/52/EC of 21 May 2008 of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters (OJ L 136 of 24.5.2008)

26 Council Directive 2002/8/EC of 27 January 2003 to improve access to justice in cross-border disputes by establishing minimum common rules relating to legal aid for such disputes (OJ L 26 of 31.1.2003)

27 Повеќе за работата на Хашката конференција види: Droz Georges, A Comment On The Role Of the Hague Conference On Private International Law, Law and Contemporary Problems ,1994; Lipstein Kurt, One Hundred Years of Hague Conferences on Private International Law, International and Comparative Law Quaterly, 1993, с. 553–649

28 Види член 1 од Статутот на Хашката конференција за меѓународно приватно право, (за повеќе види проф. д-р Поликсена Гавроска, проф. д-р Тони Дескоски, „Меѓународно приватно право“, стр. 51, Скопје 2011)

29 Тобијас Асер бил професор по меѓународно право и трговско право на Универзитетот во Амстердам. Неговото научно поле на интерес претежно било меѓународното приватно право. Поради организирањето на првата Хашка мировна конференција во 1899 година и поради значајната улога во создавањето на постојаниот арбитражен суд во 1911 година ја добил Нобеловата награда за мир. (http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1911/asser-bio.html)

30 Гавроска, Дескоски, op.cit. стр. 51

31 Според состојбата од 04.12.2013 година, во ХКМПП членуваат 74 држави и една регионална економска организација (ЕУ) (Цитирано според http://www.hcch.net/index_en.php?act=states.listing)

донесена по повод стогодишнината од основањето на оваа организација, се наведува дека таа прераснува во светски центар за помагање на меѓународната судска и административна соработка во областа на приватното право, посебно во делот на заштита на детето.³²

Работењето на Хашката конференција за меѓународно приватно право во текот на своето 120-годишното постоење може да биде класифицирано во два периода.³³ Првиот период се протега од најзиното основање до 1951 година. Во овој период се одржани вкупно шест пленарни сесии и се донесени се седум конвенции:

1. Конвенцијата за граѓанска судска постапка од 1893 година (подоцна заменета со Конвенцијата од 1905 година)
2. Конвенцијата за решавање на судирот на законите во поглед на бракот од 1902 година (подоцна заменета со Конвенцијата од 1978 година)
3. Конвенцијата за решавање на судирот на законите во поглед на разводот и разделбата од 1902 година (подоцна заменета со Конвенцијата од 1970 година)
4. Конвенција за уредување на старателството врз малолетници од 1902 година (подоцна заменета со Конвенцијата од 1961 година)
5. Конвенција за решавање на судирот на законите во поглед на дејството на бракот врз правата и обврските на сопружниците во нивните лични односи со осврт на недвижностите (подоцна заменета со Конвенцијата од 1978 година)
6. Конвенција за лишување од граѓански права и слични мерки на заштита (подоцна заменета со Конвенцијата од 2000 година)
7. Конвенцијата за граѓанска судска постапка од 1905 година.

Работата на Хашката конференција започнала да стагнира по четвртата сесија поради политичката клима во Европа и појавата на растечкиот национализам. Од аспект на меѓународното приватно право ова значело напуштање на државјанството како основен принцип врз основа на кој се темелеле дотогашните конвенции. Дури и пред започнувањето на Првата светска војна, државите запчнале да се откажуваат од конвенциите што декада претходно успеале да ги договорат. Помеѓу Првата и Втората светска војна, биле одржани само уште две сесии (1925 година и 1928 година). Дури по завршувањето на Втората светска војна, започнува вистинското позиционирање на Хашката конференција како значаен фактор во моделирањето на меѓународното приватно право.³⁴

Вториот период од работата на Хашката конференција започнува со

32 Tibor Varadi, i dr., *Međunarodno privatno pravo*, Beograd, 2007, стр. 53 (понатаму Varadi idr.)

33 Lipstein Kurt, *op.cit.* стр. 557

34 Van Loon J.H.A., *The Hague Conference on Private International Law: An Introduction* (The Hague: Legal Capital of the World, Peter J. van Krieken, David McKay ed.) стр. 520

одржувањето на седмата сесија во 1951 година. На оваа сесија се донесени едни од најзначајните одлуки што ќе ја физионираат работата меѓународна организација и ќе ја постават на денешното место. Наместо дотогашната дипломатска поставеност на Хашката конференција, било одлучено да се даде постојаност на оваа меѓународна организација со формирање на перманентно тело со свој Статут. На тој начин бил формиран Секретаријатот на Хашката конференција. Како друг заклучок што произлегол од оваа сесија бил заклучокот за одржување на дипломатски конференции на секои четири години во Палатата на мирот во Хаг.³⁵ Во овој период, работен јазик на Хашката конференција бил францускиот.³⁶

По стапувањето на сила на статутот во 1955 година донесени се 37 Конвенции и еден протокол на конвенција.³⁷ Предметот на овие конвенции се однесува на прекуграничната соработка во граѓанската материја и граѓанската судска постапка, понатаму меѓународното трговско и финансво право, како и меѓународното семејно и имотно право. Овие конвенции се однесуваат на судирот на законите, судирот на јурисдикциите, признавањето и извршувањето на странските судски одлуки и на административната и судска соработка на надлежните органи. Некои од овие конвенции се однесуваат само на еден од овие аспекти на меѓународното приватно право, додека некои од нив се комбинирани.

Техниката за изработка на конвенциите се одвива во три фази. Најнапред, Секретаријатот ги анализира одбраните прашања што треба да се воедначат. Потоа следи одржување седници на специјалната комисија, во чија работа учествуваат покрај експертите на Постојаното биро, и експерти од државите членки и од заинтересираните меѓународни организации, со цел да се изработи преднацрт и нацрт на конвенција. Конечно, за нацртот на конвенцијата се расправа на пленарна сесија на конференцијата (таа по својата суштина е дипломатска конференција), која го прифаќа конечниот текст на нацртот, по што конвенцијата се отвора за потпишување. Конвенцијата стапува во сила на начин како што е предвидено во самата конвенција, односно откако ќе добие онолку ратификации колку што е предвидено дека се неопходни за нејзино стапување во сила.³⁸

IV. Односот помеѓу ЕУ и Хашката конференција за меѓународно приватно право

Сèпоизразената улога на Европската Унија во сегментот на меѓународното приватно право ја наметнала потребата од измени на дотогашниот Статут

35 *ibid.*

36 Со приклучувањето на САД и Канада во 60-тите години и англискиот јазик станал втор официјален јазик.

37 Целосната листа на конвенции види ја на http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.listing

38 Гавроска, Дескоски, *op.cit.* стр. 52

на Хашката конференција за МПП, поради фактот што со Статутот од 1951 година, нејзини членки можеле да бидат само државите. Меѓутоа учеството на Европската Унија во работата на Хашката конференција за МПП датира од многу порано. Во однос за попрецизно разбирање на структуралната поставеност на Европската Унија во рамките на Хашката конференција за МПП, најпрвин ќе треба да се направи разлика помеѓу три различни аспекти: учество во преговори за донесување на некоја Конвенција, станување на членка на некоја Конвенција и членство во Хашката конференција за МПП.³⁹

IV.1. Учество во преговори за донесување на Конвенција во рамките на Хашката конференција за меѓународно приватно право

По стапувањето на сила на Договорот од Амстердам и зголемената улога на Европската Унија во сегментот на меѓународното приватно право, таа учествувала во преговорите на неколку конвенции на Хашката конференција за МПП, меѓу кои Конвенција за договорите за избор на надлежен суд, од 30.6.2005 година и Конвенцијата за определување на меродавното право за определени права во поглед на хартии од вредност чувани од страна на посредници од 5.7.2006 година, Конвенција за меѓународна наплата на детска издршка и други форми на семејна издршка, од 23.11.2007 година како и Протоколот за меродавното право за обврските за издршка, од 23.11.2007 година. Учеството на Европската Унија во рамките на преговорите за донесувањето на овие конвенции било овозможено врз основа на праксата на Хашката конференција за МПП во врска со набљудувачите во фазата на преговарање при донесувањето на нови конвенции. На набљудувачите вообичаено им е дозволено да земаат збор и да учествуваат во дискусиите, дури и да доставуваат и пишани предлози. Разликата помеѓу набљудувачите и членките пак, се состои во правото на глас во финалните фази на преговарањето.⁴⁰

IV.2. Пристапување кон Конвенција донесена во рамките на Хашката конференција за меѓународно приватно право

Основната функција на Хашката конференција за меѓународно приватно

39 van Loon, Hans, Schulz, Andrea, *The European Community and the Hague Conference on Private International Law (Justice, Liberty, Security: New Challenges for EU External Relations*, Bernd Martenczuk and Servaas van Thiel eds.) стр. 258

40 Ibid. op.cit. 282

право – „прогресивна унификација на меѓународното приватно право“ не е затворена и ексклузивна за државите членки на оваа меѓународна организација, ниту пак во самиот Статут не се поставува ограничување при ратификацијата на Конвенциите донесени од нејзина страна да биде ексклузивна за државите членки или регионалните организации за економска интеграција. Оставено е во самите конвенции да се предвиди можноста за пристапување кон нив од страна на трети држави или на меѓународни организации.

Илустрација на ваквата поставеност претставува членот 29 од Конвенцијата за договорите за избор на надлежен суд од 2005 година со кој се овозможува на регионалните организации за економска интеграција да станат членки на оваа Конвенција.⁴¹ Според членот 29, регионалната организација за економска интеграција која има надлежност врз некои или сите работи кои се уредени со Конвенцијата може исто така да ја потпише, прифати, одобри или пристапи. Во таков случај регионалната организација за економска интеграција ќе ги има истите права и обврски како и останатите членки. Оваа одредба се однесува на оние работи каде постои мешана надлежност на Европската Унија и државите членки и поради тоа може и државите и Унијата да пристапат кон Конвенцијата. Членот 30 пак, содржи новина, одејќи чекор подалеку од претходните решенија и овозможува единствено регионалната организација за економска интеграција (не и државите членки на регионалната организација) да биде членка на Конвенцијата во ситуациите кога постои исклучива надлежност на регионалната организација за сите работи опфатени со Конвенцијата. Причината за постоење на овие две одредби лежи во фактот што во периодот кога е донесена конвенцијата, Европскиот суд на правдата сè уште немаше донесено мислење за надлежностите да се склучи изменетата Лугано конвенција⁴², па поради тоа постоеше потреба од постоење на овие две одредби.⁴³ Во овој контекст како значајна одредба треба да се спомене и членот 26 со кој се воспоставува хиерархиски однос помеѓу Хашката конвенција и останати меѓународни договори (член 26(2)) и правни извори на Заедницата (член 26(6)).⁴⁴

41 Оваа одредба е заснована на прецедентот направен во Хашката конвенција за определување на меродавното право за определени права во поглед на хартии од вредност чувани од страна на посредници од 2006 година што претставува прва конвенција на Хашката конференција за МПП што дава ваква можност.

42 Opinion 01/03 on the competence of the Community to conclude the new Lugano Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, [2006] ECR I-1145

43 van Loon, Schulz, *op.cit.* стр.272

44 Повеќе за овој однос види Explanatory Report on the 2005 Hague Choice of Court Agreements Convention by Trevor Hartley & Masato Dogauchi (<http://www.hcch.net/upload/expl37e.pdf>), пара. 265–310

IV.3. Членство во Хашката конференција за меѓународно приватно право

Пристапувањето на Европската Унија за полноправен член на Хашката конференција за меѓународно приватно право е само чин со кој и формално се заокружи еден процес на нејзиното активно партиципирање во активностите на оваа меѓународна организација. Со одлуката на Европскиот совет 2006/719 за пристапување на Европската заедница кон Хашката конференција⁴⁵ на 3 април 2007 година, Европската Унија стана 66-та членка на Хашката конференција за меѓународно приватно право и нејзина прва членка-оргнизација. Ова беше овозможено на начин што во 2005 година на Дваесеттата пленарна сесија на Хашката конференција⁴⁶ се усвоија амандманите на Статутот од 1951 година⁴⁷ со кои амандмани се овозможи членство и на „регионалните организации за економска интеграција“.⁴⁸ Новиот Статут стапи на сила на 1 јануари 2007 година.⁴⁹ Со пристапувањето на Европската Унија како полноправна членка, не се наруши статусот на државите членки на Европската Унија што го имаат во рамките на Хашката конференција за меѓународно приватно право тие и понатаму рамноправно партиципираат во работата на оваа меѓународна организација.⁵⁰

Како што што беше кажано погоре⁵¹, самото пристапување кон определени конвенции донесени од страна Хашката конференција не е лимитирано на нејзините држави членки, ниту пак во статутот постои некое такво ограничување. Оттука прашањето за членството на Европската Унија во рамките на Хашката конференција за МПП не се однесувало толку на можноста за станување на членка на нејзините конвенции, туку пред сè се однесувало на структуралната поставеност на ЕУ во рамките на Хашката конференција за МПП во однос на веќе постоечките и идни преговори во врска со Конвенциите, како и поставеноста во однос на одлучувањето за определени прашања од општа природа во врска со Хашката конференција и идните политики на оваа меѓународна организација.⁵² Основната загриженост на државите членки на Хашката конференција за МПП по однос на приемот на ЕУ се состоел начинот како ќе се одвојат компетенциите на државите членки на ЕУ и самата заедница при идните преговори за донесувањето

45 [2006] OJL297/1

46 Види: Завршниот акт на 20. сесија на Хашката конференција од 30 јуни 2006 година, објавен на <http://www.hcch.net/upload/finalact20e.pdf>

47 Стапил на сила на 15 јули 1955 година.

48 Член 3 од Статутот на Хашката конференција за меѓународно приватно право

49 Гавроска, Дескоски, *op.cit.* стр. 53

50 van Loon, Schulz, *op.cit.*, стр. 280

51 Види стр. 11

52 *Ibid.* *op.cit.* 281

на нови конвенции. Како други прашања што се наметнале биле и прашањата кои се однесувале на модалитетите за учество и подбноста на претставниците на ЕУ во рамките на комитетите за подготовка на конвенции и други комитети, понатаму правото на глас на ЕУ во рамките на Хашката конференција за МПП, како и финансиските импликации од членството на ЕУ.⁵³

Можноста за членство на ЕУ во рамките на меѓународните организации е позната од порано, така Европската заедница уште во 1991 година станала членка на Организацијата за исхрана и земјоделство на ООН (ФАО). Меѓутоа природата и целите на Хашката конференција за МПП и ФАО се разликуваат. Од формален аспект, тоа не било проблем, структуралната поставеност на Европската Унија во рамките на ФАО да биде земена како репер при изготвката на правилата за учество на ЕУ во рамките на Хашката конференција за меѓународно приватно право.⁵⁴ Во однос на начинот на пристапување на регионалната организација за економска интеграција и подобноста за поднесување на барање за полноправно членство, како репер бил земен членот 2 ст. 3 и 4 од Уставот на ФАО.⁵⁵ Оваа одредба послужила како основ за членот 3 од новиот Статут на Хашката конференција за МПП. Со членот 3 од Статутот се предвидува:

1. Државите членки на Конференцијата, на состанок за општи работи и политика, во присуство на мнозинство државите членки, со мнозинство гласови можат да одлучат за прием во членство на регионални организации за економска интеграција кои барање за зачленување доставиле до Генералниот секретар. Можноста за зачленување според Статутот ги опфаќа и меѓународните организации, освен доколку изречно не е определено поинаку. Приемот во членство произведува правно дејство со прифаќањето на Статутот од страна на заинтересаните регионални организации за економска интеграција.⁵⁶

При измените на Статутот на Хашката конференција за самиот

53 Ibid. op.cit. 283

54 Report of the Special Commission on General Affairs and Policy of the Conference of March-April 2005 (Prel. Doc. No 32A of May 2005)

55 Види член 2 од Уставот на Организацијата за исхрана и земјоделство на ООН (достапен на <http://www.fao.org/docrep/meeting/022/k8024e.pdf>)

56 Во Законот за ратификација на измените и дополнувањата за Статутот на Хашката конференција за меѓународно приватно право (Сл. весник бр. 103/2008) во чл. 3 ст. 1 на македонски јазик во првата алинеја прифатен е терминот „регионална организација за економска интеграција“. Во третата алинеја пак е употребен терминот „регионална организација за економска соработка“. Ваквата различна терминологија претставува проблем, бидејќи во Статутот што е усвоен на англиски јазик во двете алинеи се користи идентичниот поим “Regional Economic Integration Organisation“ или скратено REIO. Ова непрецизно преведување на терминот REIO претставува проблем ако се земе предвид што и самиот термин е проблематизиран. Поради тоа во овој текст како поприкладен термин ќе се користи терминот „регионална организација за економска

термин „регионална организација за економска интеграција“ имало различни гледишта.⁵⁷ Поради определени разлики во политичките гледишта било отстапено од поимањето на овој термин како што е предвиден во Уставот на ФАО.⁵⁸ Како конечно решение во членот 3 било прифатено решението дека:

2. Со цел да ги исполни условите за поднесување на барање за прием во членство кон Конференцијата, регионална организација за економска интеграција мора да биде составена единствено од суверени држави кои што ѝ ја пренеле надлежноста за низа прашања од делокруг на конференцијата, вклучувајќи го овластувањето за донесување на обврзувачки одлуки за своите држави членки по споменатите прашања.⁵⁹

Ваквото определување на тоа кои меѓународни организации се подобни да поднесат барање за членство во рамките на Хашката конференција има своја позадина. Прво, терминот „регионална организација за економска интеграција“ е усвоен во 1991 година при пристапувањето на тогашната Економска заедница во рамките на ФАО. Во овој период основните надлежности на Европската заедница се однесувале на економските односи. Од тој период до денес постои огромна разлика во надлежностите на ЕУ, тие се далеку пошироки од сферата на економските односи помеѓу нејзините држави членки. Второ, инсистирањето на тоа меѓународната организација да биде составена единствено од суверени држави, произлегува од инсистирањето на кинеската делегација поради потенцијалната можност идна азиска или азиско-пацифичка организација да поднесе барање во која би членувал и Тајван.⁶⁰

Основниот страв во однос на членството на Европската Унија во рамките на Хашката конференција за МПП бил начинот на поделба на надлежностите помеѓу државите членки на ЕУ и самата ЕУ во контекст на членството во Хашката конференција за меѓународно приватно право. Проблемот со поделбата на надлежностите се состоел поради самата природа на преговарањето и составувањето на новите конвенции. Во текот на самите преговори, посебно во иницијалните моменти од преговорите, кога се прецизираат општите насоки и самата структура на новата конвенција, не може да се одреди прецизна линија на поделба на надлежностите што ги имаат државите членки на ЕУ и самата ЕУ.

Решението што било прифатено во членот 3 ставовите 3 – 7 од Статутот, претставува едноставно решение кое дава преглед на надлежностите помеѓу државите членки и ЕУ. Така регионалната организација за економска интеграција“ за кој сметаме дека е поблиску до терминот што е усвоен во англиската верзија на Статутот.

57 van Loon, Schulz, op.cit., стр. 288

58 Види член 2 ст. 4 од Уставот на ФАО

59 Член 3 ст. 2 од Статутот на Хашката конференција за МПП

60 van Loon, Schulz, op.cit., стр.288

е должна да достави изјава за надлежност во која се определени прашањата кои се пренесени во нејзина надлежност од нејзините држави членки како и за било какви промени во однос на истите.⁶¹ Ваква изјава била одобрена од страна на Советот на министри на ЕУ и заедно со одлуката за пристапување на заедницата кон Хашката конференција за МПП (2006/719/ЕС)⁶² и била доставена до Хашката конференција за МПП.⁶³ Понатаму секоја држава членка на Хашката конференција за МПП може да претпостави дека државите членки ја задржале надлежноста врз оние прашања што не биле опфатени со изјавата.⁶⁴ Доколку постојат некакви нејаснотии, секоја членка на конференцијата може да побара од организацијата член и од државите во нејзин состав да достават информација за тоа дали е овластена организацијата членка во врска со одредено конкретно прашање кое се разгледува пред конференцијата. За одговорот на ваквото прашање, задолжени се организацијата членка и државите во нејзин состав.⁶⁵ Сепак во полето на т.н. „мешана надлежност“ организацијата член ужива права од членство на алтернативна основа со државите во нејзин состав членки на Конференцијата, во подрачја на нивна надлежност.⁶⁶ Ова всушност значи дека, право на учество во преговорите можат да земат и ЕУ и нејзините држави членки, но секоја од нив мора да се ограничи во рамките на сопствените надлежности.⁶⁷ Оваа одредба се применува и по однос на прашањето за учество на претставници на меѓународната организација и државите членки на состаноците на Хашката конференција за МПП.⁶⁸

Донесувањето на одлуките во рамките на Хашката конференција за МПП на седниците, Советот и специјалните комисии (освен оние кои се однесуваат на прием на нови членки и за финансиски прашања) во најголема можна мерка треба да се засноваат на консензус.⁶⁹ Секоја држава членка на Хашката конференција на пленарните седници има право на еден глас, а исто така по еден глас се доделува и на држави што не се членки, а кои се поканети да учествуваат на овие седници. Со отворањето на можноста за членство во рамките на Хашката конференција за МПП на регионални организации за економска интеграција се поставило прашањето за правото на глас на овие организации. При подготовката на членство на ЕУ во рамките на Хашката конференција за МПП се постигнал консензус по однос на принципот на тоа да кога ЕУ ќе го остварува правото

61 Чл. 3 ст. 3 и 4 од Статутот на Хашката конференција за меѓународно приватно право

62 OJ L 297, 26.10.2006

63 Оваа изјава е достапна и на http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=992&disp=resdn

64 Чл. 3 ст. 5 од Статутот на Хашката конференција за меѓународно приватно право

65 Чл. 3 ст. 6 од Статутот на Хашката конференција за меѓународно приватно право

66 Чл. 3 ст. 7 од Статутот на Хашката конференција за меѓународно приватно право

67 van Loon, Schulz, op.cit., стр. 292

68 Ibid.

69 Чл. 8 ст. 2 Статутот на Хашката конференција за меѓународно приватно право

на глас, државите членки на ЕУ да не го остваруваат своето и обратно.⁷⁰ Како проблематично се поставило прашањето за бројот на гласови што ЕУ ќе го има во рамките на Хашката конференција за МПП. Како олеснување на ова прашање бил членот 8 ст. 2 од Статутот и правилото за донесување на одлуки со консензус. Основниот проблем по ова прашање бил, што при подготовката и донесувањето на некои конвенции сите држави членки на Хашката конференција за МПП едноставно немаат интерес да бидат дел од овие нови меѓународни инструменти или некои од нив подоцна им пристапуваат, откако ќе бидат подготвени. Поради ваквата можност, сите држави членки кои сакаат да учествуваат во донесувањето на некоја конвенција, потребно е да се пријават на тие седници. Оттука како прашање се поставил бројот на гласови што ќе го има Европската Унија, односно дали таа ќе претставува еден глас или пак ќе ги содржи гласовите на сите свои држави членки. Во овој контекст се појавил стравот дека доколку ЕУ ги покрие гласовите на сите држави членки секогаш кога учествува, со тоа ќе се обесхрабрат државите членки да учествуваат на таквите состаноци.⁷¹ Резултатот од ваквата поставеност било компромисното решение содржано во членот 3 ст. 8 од Статутот:

Организацијата членка за прашањата од својата надлежност, на било која од седниците на конференцијата на кои може да присуствува, има право на гласови еднаков на бројот на држави членки во нејзин состав кои ја пренеле надлежноста на организацијата во однос на прашањето за кое станува збор, кои воедно имаат право на глас како пријавени на таа седница.

Финансирањето на Хашката конференција за МПП и буџетот што таа го поседува, се уредени со одредбите на членот 9 од Статутот. Согласно овие одредби, буџетските трошоци пресметани за работа на Конференцијата се распределени меѓу државите членки за Конференцијата.⁷² Одредбата од членот 9 ст. 2 од Статутот на Хашката конференција за МПП во суштина е иста со одредбата предвидена во членот XVIII ст. 6 од Уставот на ФАО. Оваа одредба се темели на принципот дека државите членки се тие кои се исклучиво задолжени за финансиското работење на меѓународната организација. Од друга страна се земаат предвид трошоците што регионалната организација за економска интеграција ги предизвикува со членството во меѓународната организација. Таквата поставеност на организацијата членка предвидува дека таа не е должна да партиципира дополнително во буџетот од она што партиципираат државите членки, туку дека е должна да ја плати сумата што ѝ е определена од Конференцијата во договор

70 van Loon, Schulz, op.cit., стр. 284

71 van Loon, Schulz, op.cit., стр. 294

72 Член 9 ст. 1 од Статутот на Хашката конференција за МПП

со организацијата член за покривање на дополнителните⁷³ административни трошоци кои произлегуваат од нејзиното членство.⁷⁴

V. Заклучок

Со пристапувањето на ЕУ како рамноправна членка на Хашката конференција за меѓународно приватно право се затвори едно прашање за иднината на оваа значајна меѓународна организација задолжена за прогресивна унификација на меѓународното приватно право. Структуралната поставеност предвидена со променетиот Статут гарантира рамноправност на сите членки вклучително и регионалните организации за економска интеграција. Со решавањето на прашањето на поделба на надлежностите на државите членки и на ЕУ се реши овој централен проблем и со тоа се овозможува продолжување на работата на Хашката конференција за МПП без притоа да се наруши нејзината универзалност.

Универзалноста е и еден од основните мотиви на Европската Унија да биде членка на Хашката конференција. Со членството се отвора патот кон учество во многу идни конвенции кои ќе ги надминат регионалните рамки на ЕУ. Искуството од последните конвенции, во чија подготовка значајна улога имаше и ЕУ, дозволува да се заклучи дека партнерството и универзалноста на Хашката конференција може да се гарантираат. Од друга страна искуството со Хашката конвенција за меѓународна наплата на детска издршка и други форми на семејна издршка, од 23.11.2007 година како и нејзиниот протокол, на ЕУ ѝ овозможуваат поголем маневарски простор во решавањето на внатрешните судири при донесувањето на Регулативите, а кои се појавуваат поради диверзитетот на правните системи и различните културолошки прилики. На овој начин основната цел на Хашката конференција за МПП се остварува и има влијание и во самата ЕУ, во оние ситуации каде постои различна политичка волја и различни гледишта по определени прашања.

За да се ислустирира интерференцијата на Хашката конференција за МПП и Европската Унија вредно е да се споменат два понови примера. На 30 јануари 2014 година ЕУ донесе предлог со кој се предлага ЕУ да стане полноправна членка на Хашката конвенција за договорите за избор на надлежен суд од 2005 година. На овој начин овој значаен меѓународен договор ќе стапи на сила.

Друга илустрација би било мислењето на генералниот адвокат Кокот во врска со случајот Ринау.⁷⁵ Во ова мислење недвосмислено се повикува на

73 Зборот „дополнителни“ на барање на Заедницата е намерно предвиден за да на некој начин се ограничи сумата (види van Loon, Schulz, стр. 295). При преводот, направен е технички пропуст и зборот во преводот на македонски е изоставен.

74 Член 9 ст. 2 од Статутот на Хашката конференција за МПП.

75 Case C-195/08 PPU Rinau [2008] ECR I-0000

униформно разбирање на поимот вообичаено престојувалиште согласно Регулативата Брисел 2 бис и Хашката конвенција за грабнување на децата од 1980 година.⁷⁶Овие примери ја илустрираат инволвираноста на Хашките конвенции во правото на ЕУ и обратно. Оттука слободно може да се заклучи дека Хашката конференција за МПП ќе претставува значаен форум каде ќе се развива идното меѓународно приватно право, но и место што ќе претставува врска помеѓу ЕУ и остатокот на светот.

Библиографија

Монографии и стручни статии

1. Droz Georges, A Comment On The Role Of the Hague Conference On Private International Law, Law and Contemporary Problems, 1994;
2. Lipstein Kurt, One Hundred Years of Hague Conferences on Private International Law, International and Comparative Law Quaterly, 1993, с. 553–649
3. Rumenov Ilija, Determination of Childs Habitual Residence According to the Brussels IIbis Regulation, Pravni letopis 2013, Institut za primerjalno pravo pri Pravni fakultet v Ljubljani 2013
4. Stone, P. EU Private International Law, second edition, 2012
5. Tibor Varadi, i dr., Меѓународно приватно право, Beograd, 2007
6. van Loon, Hans, Schulz, Andrea, The European Community and the Hague Conference on Private International Law (Justice, Liberty, Security: New Challenges for EU External Relations, Bernd Martenczuk and Servaas van Thiel eds.)
7. Van Loon J.H.A., The Hague Conference on Private International Law: An Introduction (The Hague: Legal Capital of the World, Peter J. van Krieken, David McKay ed.)
8. доц. д-р Јулија Брсакоска-Безеркоска, ЕУ како членка во меѓународни организации – предизвици и можности, Европско право, Број 2/2013
9. проф. д-р Поликсена Гавроска, проф. д-р Тони Дескоски, „Меѓународно приватно право“, Скопје 2011

Закони

1. Законот за ратификација на измените и дополнувањата за Статутот на Хашката конференција за меѓународно приватно право (Сл. весник бр. 103/2008)

⁷⁶ Opinion of Advocate General Kokott delivered on 29 January 2009, Case C-523/07, paragraph 30. Повеќе за ова види, Rumenov Ilija, Determination of Childs Habitual Residence According to the Brussels IIbis Regulation, Pravni letopis 2013, Institut za primerjalno pravo pri Pravni fakultet v Ljubljani 2013

Право на ЕУ, меѓународни договори и други акти

1. Council Directive 2002/8/EC of 27 January 2003 to improve access to justice in cross-border disputes by establishing minimum common rules relating to legal aid for such disputes (OJ L 26 of 31.1.2003)
2. Council Regulation (EC) No. 1206/2001 of the European Parliament and of the Council of 28 May 2001 on co-operation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters (OJ L 174, 27.6.2001, p. 1-24)
3. Council Regulation (EC) No. 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings (OJ L 160, 30.6.2000, p. 1-18)
4. Council Regulation (EC) No. 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) № 1347/2000 (“Brussels II-bis”) (OJ L 338, 23.12.2003, p. 1-28)
5. Council Regulation (EC) No. 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and co-operation in matters relating to maintenance obligations (OJ L 7, 10.1.2009, p. 1-79)
6. Council Regulation (EU) No. 1259/2010 of 20 December 2010 implementing enhanced co-operation in the area of the law applicable to divorce and legal separation (“Rome III”) (OJ L 343, 29.12.2010, p. 10–16)
7. Directive 2008/52/EC of 21 May 2008 of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters (OJ L 136 of 24.5.2008)
8. Explanatory Report on the 2005 Hague Choice of Court Agreements Convention by Trevor Hartley & Masato Dogauchi (<http://www.hcch.net/upload/exp137e.pdf>)
9. http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1911/asser-bio.html
10. Opinion 01/03 on the competence of the Community to conclude the new Lugano Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, [2006] ECR I-1145
11. Regulation (EC) No 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents), and repealing Council Regulation (EC) No 1348/2000 (OJ L 324, 10.12.2007 p. 79–120)
12. Regulation (EC) No. 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure (OJ L 399, 30.12.2006 p. 1-32)
13. Regulation (EC) No. 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (“Rome I”) (OJ L 177, 4.7.2008, p. 6–16)
14. Regulation (EC) No. 805/2004 of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 creating a European Enforcement Order for uncontested claims OJ

L 143, 30.4.2004, p. 15-39)

15. Regulation (EC) No. 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure (OJ L 199, 31.7.2007 p. 1–22)

16. Regulation (EC) No. 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (“Rome II”) OJ L 199, 31.7.2007, p. 40–49)

17. Regulation (EU) no 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters(recast) (Brussels I), (OJ L 351, 20.12.2012, p. 1-32);

18. Regulation (EU) No. 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession (OJ L 201, 27.7.2012, p. 107–134)

19. Report of the Special Commission on General Affairs and Policy of the Conference of March-April 2005 (Prel. Doc. No 32A of May 2005)

20. Договор за Европската Унија (Договорот од Мастрихт), OJС 191 of 29.7.1992

21. Договорот за функционирањето на Европската Унија, OJС 83, 30.3.2010

22. Договорот од Амстердам, OJС340, 10.11.1997

23. Завршниот акт на 20. сесија на Хашката конференција од 30 јуни 2006 година, објавен на <http://www.hcch.net/upload/finalact20e.pdf>

24. Консолидирана верзија на текстот на Договорот за основање на Европската заедница, Official Journal of the European Union, С 321, 29.12.2006

25. Одлука за пристапување на заедницата кон Хашката конференција за МПП, OJ L 297, 26.10.2006.

26. Статут на Хашката конференција за меѓународно приватно право (достапен на <https://assets.hcch.net/docs/d7d051ae-6dd1-4881-a3b5-f7dbcaad02ea.pdf>)

27. Устав на Организацијата за исхрана и земјоделство на ООН (достапен на <http://www.fao.org/docrep/meeting/022/k8024e.pdf>)

Судски одлуки и мислења

1. Case C-195/08 PPU Rinau [2008] ECR I-0000

2. Opinion of Advocate General Kokott delivered on 29 January 20091 Case C-523/07